

Den progressive Indtægtsskat.

Af

Laurits V. Birck.

Naar Forslaget om Indførelse af en stigende Skala i Statsindkomstskatten har mødt Modstand, er det ikke, fordi man i og for sig anser Satserne for at være for høje; det maa erkendes, at den foreslaaede Stigning er meget moderat. Gennemsnitssatsen er $1\frac{4}{5}$ pCt., der iøvrigt først naas ved 10,000 Kr., og højeste Sats er $2\frac{1}{9}$ pCt. Nu vil det for en Rigmand, der har 100,000 Kr. i aarlig Indtægt, ingen Rolle spille, om han skal betale Gennemsnitssatsen $1\frac{4}{5}$ pCt. eller Maksimumssatsen $2\frac{1}{2}$ pCt., de absolute Beløb er 1800 og 2500 Kr.

Men Modstanden mod Progressionen har en ren principiel Begrundelse: man frygter Følgerne; er Isen først brudt, er der principielt ingen Grænse for, hvor højt Satsen kan gaa — lige til 100 pCt. Professor Westergaard paaviser dette ved haarrejsende men faktiske Eksempler i sin Afhandling i Nationaløkonomisk Forenings Festskrift (1897).

Utvivlsomt havde det været det heldigste, om man kunde være naaet til Enighed om Kildebeskat-

ningen, hvormed reelt det samme Maal naaedes som ved den progressive Personskat — og det uden at man bandt sig principielt. Men Kildeskatten er nu opgiven, og da vi næppe faar eller bør have en personlig Skat uden Progression, maa den i al Fald være rationel og indeholde saa mange Kauteler mod Misbrug som vel muligt.

Fordringen om den progressive Skat kan begrundes i Offerteorien. For at alle kan gøre det samme Offer, maa Ofret subjektivt føles ens haardt. Med den Fortolkning af Offerteorien havner vi i Evneteorien. Nu betyder — paastaar man — 1 Kr. for den, der har 800 Kr., mere end 10 Kr. for den, der har 8000 Kr. i aarlig Indtægt. Den sidste evner da at betale forholdsvis mere end den første.

Daniel Bernoulli opstillede Begrebet »den moralske Formue« og fandt 1 Krones Nytte som en Funktion af den Indtægt, der stod til vedkommende Indtægtnyders Raadighed. Tilnærmelsesvis kan det formuleres saaledes: Nytten af en Krone er for dens Besidder udtrykt i en Brøk, hvis Tæller er en Konstant, hvori Prisniveauet faar sit Udtryk, og hvis Nævner er Indtægtens Størrelse. Nytten af 1 Kr. er da $\frac{c}{n}$, hvor n er vedkommende Persons aarlige Indtægt, medens c er Konstanten. Heraf følger, at den Nytte, en Mand, der har en Indtægt af 1000 Kr. aarlig, har af 1 Kr., er $\frac{c}{1000}$; hvis han ejede 2000 Kr., vilde den være $\frac{c}{2000}$; ejede han 10,000 Kr., da $\frac{c}{10,000}$ o. s. v.

Betaler jeg nu 10 Kr. i Skat, vil mit Nyttetab, hvis jeg har 1000 Kr. i Indtægt, være $\frac{c \cdot 10}{1000}$; har jeg 2000 Kr., da $\frac{c \cdot 10}{2000}$; har jeg 100,000 Kr., da $\frac{c \cdot 10}{100,000}$.

For at lide samme Nyttetab, bringe samme subjektive Offer, maa den, der har 1000 Kr., betale 10 Kr., naar den, der har 10,000 Kr., betaler 100 Kr. o. s. v. $\left(\frac{100 \cdot c}{10,000} = \frac{10 \cdot c}{1000}\right)$. Naar vi gaar ud fra Bernoullis Hypotese, finder vi, at Skatten, for at det subjektive Nyttetab skal være ens, maa forholde sig ligefremt til Indtægtens Størrelse, d. v. s. være proportional dermed.

Længere kan vi ikke komme ud fra denne Hypotese, den eneste, der eksisterer, og den eneste, som Psykologerne mener at kunne verificere.

Skal vi begrunde en stigende Skala, maa vi derfor vende os fra de givne Teorier og søge tilbage til Nytteteorien, om end i en noget anden Udførelse end den, hvori denne Teori oftest fremstilles. Vi betragter da ikke den direkte Nytte, Individet har af Staten, og følgelig ikke Skatten som en Betaling for Statens Tjenester; men vi vender os til den indirekte Nytte, som Individet har af det ordnede Samfund.

I et uciviliseret Samfund vil den enkelte i al Fald være i Stand til at erhverve sig Livsminimet. Dette bør absolut være skattefrit, da den, der kun har det aller nødvendige, ikke har særlig megen Gavn af Samfundet. Jo større Indtægt der tilflyder en Person, des større Fordel har han — om end indirekte — haft af Samfundets Virksom-

hed, og des større en Andel i hans Indtægt er dette derfor berettiget til at tilegne sig. Statens Skatteret begrundes da ikke i en Overhøjhedsret, men i en Medproducents Ret til en Del af det ved fælles Virksomhed frembragte Udbytte. Vi kender fra den økonomiske Teori, hvilken Indflydelse visse af de producerende uafhængige Forhold — der bl. a. er udtrykt i Efterspørgslen — har paa Prisdannelsen og dermed paa en Bedrifts Overskud. En dygtig Driftsleder, en dygtig Forretningsmand manifesterer sin Dygtighed ved at faa det mest mulige ud af sin Bedrift; men, hvad der indenfor hver enkelt Virksomhed er det mest mulige, er bestemt af Forhold, Producenten ikke selv raader over; en Mand, der har 10,000 Kr. aarlig, kan have større Dygtighed i sit Fag, end en anden, mere heldig stillet, der har 100,000 Kr. aarlig. Jo større Indtægten, Belønningen for visse Samfundstjenester er, des større har da ogsaa Samfundets Medvirken i denne Indtægts Opstaaen været.

Denne Begrundelse er efter mit Skøn den eneste, der med Gran af Retfærdighed kan anføres for den stigende Skala; men den er ogsaa tilstrækkelig. Den Teori, at én Mand bør skatte mere end en anden, alene af den Grund, at han har mere Raad dertil, den simple Evneteori, er egentlig uholdbar, om den end falder godt i Traad med hele den Dyrkelse af Svagheden, som vor Tid er henfalden til. Ingen vil forlange, at den kyndige og vovsomme Fisker skal give af sit Dræt til den, der var bange for at gaa ud; ligesaa lidt vil den Omstændighed, at en Mand har større Indtægt end en anden, i sig selv

være tilstrækkelig til at begrunde en større Skat for hin end for denne. Kun hvis man kan paavise, at Samfundet har en Andel i, at den ene just faar denne større Indtægt, staar vi overfor den progressive Skat som et Retfærdighedskrav. Men dette Bevis giver den økonomiske Teori ikke blot for Jordrentens, men ogsaa for Profittens Vedkommende.

Og naar Indtægten naar de mest fantastiske Højder, ja da kan man paa Forhaand sige sig selv, at kun en Del af den store Indtægt kan siges at være skabt af den Indtægtnydende selv.

Denne Begrundelse af den stigende Skala fornægter ikke den Indtægtnydendes egen Dygtighed og hans Andel i, at Indtægten er opstaaet; men den erklærer samtidig, at uden visse objektive Betingelser, som Samfundet har skabt, vilde den enkeltes kommercielle Dygtighed ikke have været saa profitabel.

Men hermed faar Progressionen ogsaa en anden Form: Staten er ikke berettiget til, fordi en Borger faar 1000 Kr. mere, end han før havde, at forhøje Skatteprocenten for hele hans Indtægt, men kun til at tage en forhøjet Procent af hans Merindtægt, de sidste 1000 Kr. Progressionen i det nu foreliggende Skatteforslag er, som før nævnt, meget moderat: 13 pro mille, naar man har 2000 Kr., 14 p. m., naar man har 3000 Kr. o. s. v., til 25 p. m. ved en Indtægt af 100,000 Kr. Men hvor moderate disse Satser end er, man studser ved deres Vilkaarlighed; man spørger stadig, hvorfor skal Skalaen nu stige med et større Mellemlum, f. Eks. et Sted fra 10,000 til 15,000 Kr., et andet Sted fra 50,000 til 100,000 Kr.,

hvorfor standser Stigningen ved 100,000 Kr., naar der dog allerede nu er Indtægter paa over 100,000 Kr., og Fremtiden rimeligvis vil vise os endnu større Indtægter paa Enkeltmands Haand?

Denne Bebrejdelse har ikke nogen bestemt Adresse, den rammer selve Systemet. Den progressive Skala er i den Form, hvori den er gennemført rundt om, en eneste stor Vilkaarlighed. Der er ikke Spor af Princip i den, den kan være et tjattent Forsøg, der reelt ingen Betydning har — eller den kan udnyttes som en systematisk Plyndring af de besiddende Klasser. Men skal vi have en progressiv Skat, skal den ikke blot være et Slag i Luften, men en virkelig Progression, der rammer de store og største Indtægter, og samtidig skal den i sig selv give Grænser, hvorudover Skatten i Følge sit eget Princip ikke kan gaa. Den skal ligesaa lidt være noget Hokus Pokus, hvis eneste Betydning er, at den tilfredsstiller Doktrinarismen, som Ouverturen til en socialistisk Konfiskationssymfoni.

Af, at Samfundet har større Andel i, at det andet, end i, at det første Tusend af min Indtægt er opstaaet, følger, at Staten er berettiget til at opkræve en højere Skat af mit andet end af mit første Tusend Kr. Princippet i Progressionen bør da være dette, at Skatteprocenten kun stiger for det Beløb, hvormed Indtægten er stegen, ikke for hele Indtægten.

Dette Princip ligger — ganske vist vel skjult — i det Forslag til en personlig Indtægtsskat, der i sin Tid forelagdes af Finansminister Lüttichau, et Forslag, der modificeret gik igen i det Hørring'ske

Skatteprogram. I Motiverne til dette Forslag henpeges der paa, at Livsminimet bør være skattefrit for alle, og at der følgelig fra alle Indtægter skal drages det samme Beløb som skattefrit — et Standpunkt, der fuldt ud lader sig forsvare. Ønsker man nu en Progression, som lader sig forsvare med Retfærdighedsgrunde, maa dette Princip føres videre, saaledes f. Eks.:

Af de første

800 Kr. svares 0 pCt. = 0 Kr. ialt 0 Kr.

Af de følgende

200 Kr. svares 0,50 pCt. = 1,00 Kr., ialt 1,00 Kr.

200 — — 0,55 — = 1,10 —, — 2,10 —

200 — — 0,60 — = 1,20 —, — 3,30 —

200 — — 0,65 — = 1,30 —, — 4,60 —

o. s. v.

Denne Skala har den Fordel, at den sætter en Grænse for, hvor meget der kan tages i Skat. Selv om man ved umaadelig store Indtægter lod Skatten vokse til 100 pCt., vilde det kun blive 100 pCt. af det sidste Tillæg til Indkomsten, ikke af hele Indkomsten.

I Eksemplet svares der af 1600 Kr. ialt 4 Kr. 60 Øre (c. 3 p. m.), idet der af de sidste 200 Kr. (fra 14—1600) svares $6\frac{1}{2}$ p. m., af de foregaaende 200 Kr. (12—1400) 6 p. m., o. s. v.

En Forhøjelse af Skatten kan ikke naas, uden at ogsaa Skatten forhøjes for de mindre Indtægter, alle Klasser vil da have Interesse af at holde Skatteprocenten nede. *)

*) Iøvrigt skal jeg henpege paa, at det af Socialdemokraten P. Knudsen i Skattekommissionen fremlagte Forslag til en Indkomstskat er en — om end ikke fuldstændig — Udformning af

Imidlertid vil det — som af Sax hævdet — være rigtigt at lade den progressive Sats blive aftagende, eller — hvad der kommer ud paa det samme — at lade Satsen stige med større og større Mellemlum. Lad for Indtægter mellem 800 og 2000 Kr. Satsen stige med $\frac{1}{2}$ p. m. for hver 200 Kr.; lad derefter for Indtægter paa 2—6000 Kr. Satsen stige med $\frac{1}{2}$ p. m. for hver 400 Kr., mellem 6—12000 Kr. for hver 500 Kr., fra 12—24.000 for hver 1000 Kr., fra 24—40.000 for hver 2000 Kr., fra 40—60.000 for hver 4000 Kr., fra 60—100.000 for hver 5000 Kr., fra 100—200.000 for hver 10.000 Kr., fra 200—500.000 for hver 20.000 Kr. og fra 500.000 til 1 Mill. for hver 40.000 Kr., samt for Indtægter over 1 Mill. Kr. for hver 50.000 Kr.

Iøvrigt forstaar jeg ikke, hvorfor man helt har forladt Skatteklasse-Principet. Det vilde utvivlsomt lette Skatteligningen og Opkrævningen, om man satte den enkelte Skatteyder i en bestemt Klasse, saaledes at alle i denne Klasse svarede ens Skat. Enhver, der havde mellem 1800 og 2000 Kr. — enten han nu havde 1850, 1900 eller 1950 Kr. — skulde da svare ens Skat, eller — for at bruge vort Taleksempel fra før — enhver, der havde mellem 60.000 og 65.000 Kr., skulde svare samme Beløb i Skat. Man kunde da yderligere undgaa at forlade Formue- og Lejlighedsligningens sunde Princip, at tage Hensyn til den enkelte Skatteydere personlige Forhold, idet man da kunde tillade Ligningsmyndigheden at sætte en Skatteyder 2 Klasser

ovennævnte Princip for Stigningen. Skal jeg komplimentere Hr. Knudsen for hans Originalitet, eller skal jeg blot komplimentere ham, fordi han har sikret sig dygtig teknisk Medhjælp?

ned eller 1 Klasse op over den Klasse, han ved sin Nettoindtægt tilhørte.

Lad os eksempelvis opstille Skatteklasserne indtil Indtægter paa 9000 Kr.

Af de første			
800 Kr.	svares 0 pCt.	= 0 Kr.	af 800 Kr. 0,00 Kr
Af de følgende			
200 Kr.	svares 0,5	= 1,00 Kr.	af 1000 Kr. 1,00 Kr.
200 —	— 0,55	= 1,10 —	— 1200 — 2,10 —
200 —	— 0,60	= 1,20 —	— 1400 — 3,30 —
200 —	— 0,65	= 1,30 —	— 1600 — 4,60 —
200 —	— 0,70	= 1,40 —	— 1800 — 6,00 —
200 —	— 0,75	= 1,50 —	— 2000 — 7,50 —
400 —	— 0,75	= 3,00 —	— 2400 — 10,50 —
400 —	— 0,80	= 3,20 —	— 2800 — 13,70 —
400 —	— 0,85	= 3,40 —	— 3200 — 17,10 —
400 —	— 0,90	= 3,60 —	— 3600 — 20,70 —
400 —	— 0,95	= 3,80 —	— 4000 — 24,50 —
400 —	— 1,00	= 4,00 —	— 4400 — 28,50 —
400 —	— 1,05	= 4,20 —	— 4800 — 32,70 —
400 —	— 1,10	= 4,40 —	— 5200 — 37,10 —
400 —	— 1,15	= 4,60 —	— 5600 — 41,70 —
400 —	— 1,20	= 4,80 —	— 6000 — 46,50 —
500 —	— 1,20	= 6,00 —	— 6500 — 52,50 —
500 —	— 1,25	= 6,25 —	— 7000 — 58,75 —
500 —	— 1,30	= 6,50 —	— 7500 — 65,25 —
500 —	— 1,35	= 6,75 —	— 8000 — 72,00 —
500 —	— 1,40	= 7,00 —	— 8500 — 79,00 —
500 —	— 1,45	= 7,25 —	— 9000 — 86,25 —
o. s. v.			

En Indtægt mellem 5600 og 6000 svarer da 41 Kr. 70 Øre, naar en Indtægt af 1000 Kr. svarer 1 Kr., en Indtægt af 2000 Kr. 7 Kr. 50 Øre, en Indtægt af 4000 Kr. 24 Kr. 50 Øre o. s. v. Man vil se, at Satsen bliver staaende uforandret, hver Gang vi forøger Mellemløbet mellem Klasserne: Indtægter af 2000 Kr. svarer saaledes 0,75 pCt. af de sidste 200 Kr., Indtægter paa 2400 Kr. svarer ligeledes 0,75 pCt. af de

sidste 400 Kr., da ellers Overgangen fra Klassen 1800—2000 Kr. til Klassen 2000—2400 Kr. vilde blive for brat.

Med det givne Taleksempel, hvor Grundsatsen (c: den Procent, der svares af de første 200 skattepligtige Kroner) er $\frac{1}{2}$ pCt., Stigningen $\frac{1}{2}$ pro mille og Klasserne som paa Side 173 angivet, vil en Indtægtsskat for København indbringe c. $1\frac{1}{2}$ Mill. Kr. Anser man denne Stigning for stærkere end ønskelig, kan man sætte Grundsatsen til 1 og ikke til $\frac{1}{2}$ pCt. I saa Fald vil Skatten indbringe 2 Mill. Kr. — eller 150,000 Kr. mere end den af Regeringen foreslaaede.

Den her foreslaaede Progression tager noget lemfældigere paa Middelklassens Indtægter end Regeringsforslagets, men til Gengæld noget haardere paa Indtægter over 40,000 Kr.

Forsaavidt der alt i mange Bykommuner er indført progressive Skatter, turde det være rigtigt at opkræve dem efter samme Skala som Statsskatten, altsaa efter tysk Mønster som et Tillæg til den statlige Indkomstskat; Loven maatte da helst bestemme, hvormange Portioner det kan tillades Kommunerne at opkræve, saavel som Statsskattens Maksimum. En statlig Indkomstskat, hvori Kommunerne ikke har Interesse, vil næppe indbringe saa meget som en Indtægtsskat, i hvis rigtige Paaligning de enkelte Kommuner selv ere interesserede.

Hvad der bør fordres af en Indkomstskat, synes da at kunne resumeres i følgende:

- I. Inddeling af Skatteyderne i Klasser: 1ste Klasse: de skattefri, der har en Indtægt af indtil 800

- Kr.*); 2den Klasse: mellem 800 og 1000 Kr. o. s. v.
- II. Jo højere vi komme op i Indtægten, des videre bliver Klassen, saaledes at fra 2—6000 Kr. omfatter hver Klasse 400 Kr., fra 6—12000 500 Kr., fra 12—24000 1000 Kr. o. s. v.
- III. Skattesatsen er stigende, dog at Stigningen kun indtræder for Tillæget i Indtægten. Den, der f. Eks. har 20,000 Kr., betaler samme Skat som den, der har 19000 Kr., plus et Tillæg, der procentvis vokser for det sidste (2ode) Tusinde.
- IV. Skatten behøver ikke at fastsættes én Gang for alle, men kan, selvfølgelig indenfor en vis Grænse, være variabel efter Budgettets Behov.
- V. Samme Skat bør anvendes i Stedet for de gældende kommunale Indtægtsskatter.
- VI. Man bør bibeholde det Princip i Formue- og Lejlighedsskatten, at Ligningsmyndigheden kan sætte den Skatteydende 2 à 3 Klasser ned og 1 Klasse op efter hans personlige Forhold.

Jeg har her kun villet skitsere en Ordning, der er lige saa principielt begrundet som praktisk gennemførlig. Særlig har jeg ønsket at slaa til Lyd for en Progression, der kun omfatter Tillægget til Indtægten og ikke hele Indtægten.

Kan hænde, at en efter det her givne Princip

*) I Købstæderne og paa Landet kunde der lægges 200 Kr. til den faktiske Indtægt, for at finde den skattepligtige, efter samme Princip, som indeholdes i Regeringsforslaget, om at det skattefrie Minimum skal være større i end udenfor København.

bygget Indtægtsskat kommer til at hvile tungere paa de meget store Indtægter end den foreslaaede Skala, det er rimeligt; men deri kan man ikke se nogen Ulykke, naar man som jeg betragter Statens Ret til at opkræve en Indtægtsskat som en Medproducents Ret til en Del af det fælles Udbytte. Progressionen behøver ikke at være et praktisk ligegyldigt Offer til en Doktrin; af alle Molock'er er Doktrinarismen den, jeg nødigst vil ofre til. Den progressive Skat maa gjerne ramme de større Indtægter, naar den blot er bygget efter saadanne Principer, at alle Skatteydere har samme Interesse af at holde Skattens Grundsats nede, og samtidig saaledes, at der er Grænser for, hvor højt Skalaen kan stige, og denne Grænse sættes — efter mit Skøn — ved Bestemmelsen om, at Procenten kun stiger for Tillæget til Indtægten og ikke for den hele Indtægt. Jeg vilde sikkert indtage en helt anden Stilling til Progressionen, ifald Indtægtsskatten var den eneste Skat; men Forbrugsskatterne bør selvfølgelig beholde deres Plads i Systemet, ligesom man i en større Anvendelse af Gebyrskatter og i Overskudet af Statens Erhvervsvirksomhed har fortræffelige Indtægtskilder, der vil gøre det unødvendigt i større Mon at ty til Indtægtsskatten.

Der er saa meget mindre Grund til at nære Betænkelse ved en noget stærkere Beskatning af de største Indtægter, som man derved kan undvære den lidet rationelle Form for Dobbeltbeskatning, som den inkvisitoriske og nærgaaende Formueskat nu engang er.